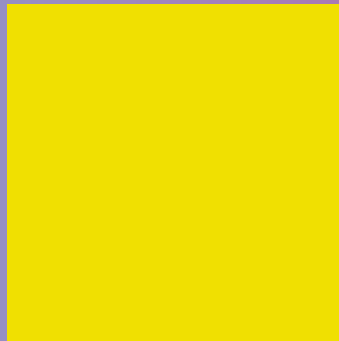

1

JODENDOM

JODENDOM

1.1 INLEIDING

1.1.1 ALGEMEEN

De 14 miljoen joden vormen de kleinste van de monotheïstische godsdiensten. Het jodendom is, evenals het christendom en de islam, een Abrahamitische godsdienst. Volgens de Abrahamitische godsdiensten openbaarde God zich aan Abraham, een belangrijke figuur in de Tenach. Abraham staat dan ook bekend als de aartsvader van het jodendom. De godsdienst dankt zijn naam aan een van zijn dissidenten, Juda.

Joden maken 0,2% van de wereldbevolking uit. Geografisch gezien kunnen ze in twee groepen worden verdeeld: de Joden die in Israël wonen en de diasporagemeenschappen die buiten Israël te vinden zijn. De meeste diaspora-Joden leven in Amerika, de rest woont voornamelijk in Europa of in het Latijns-Amerikaans-Caribisch gebied.

Nuttige cijfers en feiten betreffende het Jodendom worden door het Pew Research Center op hun webpagina verstrekt: <https://www.pewforum.org/2015/04/02/jews/>

1.1.2 INHOUD VAN HET LEIWERKRACHT- HANDBOEK

Het uitgangspunt van deze module is de brief van Moshe: een brief van een jonge, joodse student die over zijn geloof vertelt. Het grootste deel van het materiaal gaat in op de Joodse onderwerpen die Moshe in zijn brief aansnijdt. Het handboek voor de leerkracht biedt achtergrondinformatie over die elementen en extra oefeningen die naar eigen goeddunken van de leerkracht gebruikt kunnen worden. De onderwerpen zijn: het belang van het verbond met God, de joodse ethiek, de rol van traditie en enkele van de belangrijkste joodse feesten. Speciale aandacht wordt besteed aan het initiatieritueel bar of bat mitswa, en de feesten van Sabbat en Pesach. Dit zijn allemaal geschikte voorbeelden van de religieuze grondslagen die in dit handboek worden uitgelegd. Een laatste deel is gewijd aan extra materiaal dat informatie bevat over de synagoge en verdere verwijzingen naar andere belangrijke joodse feesten. Ook dit materiaal is bedoeld om naar eigen goeddunken van de leerkracht te worden gebruikt. Alle oefeningen zijn genummerd in een chronologische volgorde.

Inleiding tot het onderwerp

- De leerlingen wordt gevraagd vijf dingen op te schrijven die in hen opkomen als ze aan het Jodendom denken. De leerkracht of begeleider kan op het bord een mindmap opstellen met deze ideeën.
- De leerlingen noteren drie vragen die ze over het Jodendom zouden willen stellen.

1.2 UITPAKKEN VAN DE BRIEF

1.2.1 EEN BRIEF VAN MOSHE

De klas bekijkt de korte video van Moshes beschrijving van het Jodendom en wordt gevraagd de meerkeuzevragen te beantwoorden.

Oefening 1: quiz - ca. 7m.

Wat onthouden we uit de brief van Moshe? (Na het bekijken van de film. Meerkeuze - Begrip van de video)

1. Halacha
 - a. Zijn de joodse wetten voor een joodse levenswandel!
 - b. Zijn de geboden van de Thora
 - c. Worden gekozen door rabbijnen
 - d. Alle bovenstaande
2. De synagoge staat ook bekend als het
 - a. Huis van samenkomst
 - b. Huis van studie
 - c. Huis van gebed
 - d. Alle bovenstaande
3. Op Sabbat
 - a. Zijn joden verbonden met God en met hun familie
 - b. Leven joden een afgezonderd leven
 - c. Krijgen joden hun laatste werk gedaan
 - d. Eten joden voedsel dat hen herinnert aan het oude Israël

4. Het woord “monotheïsme” betekent
 - a. Geloven in meerdere goden
 - b. Geloven in slechts één God
 - c. Hetzelfde als polytheïstisch
 - d. De joodse levenswandel

5. De Thora
 - a. Is het centrale heilige boek voor joden
 - b. Bevat de vijf boeken van Mozes
 - c. Bevat de geschreven woorden aan Mozes gegeven door God op de berg Sinai
 - d. Alles bovenstaande

6. Een bar mitswa viert
 - a. De twaalfde verjaardag van een joodse jongen
 - b. De twaalfde verjaardag van een joods meisje
 - c. De dertiende verjaardag van een joodse jongen
 - d. De dertiende verjaardag van een joods meisje

7. Pesach is
 - a. Een feest van verdriet
 - b. Een feest waarbij we het verhaal van Exodus herdenken
 - c. Een ander woord voor Seder
 - d. De wekelijkse rustdag of Sabbat

OPLOSSINGEN: 1A . 2D . 3A . 4B . 5D . 6C . 7B

1.3 DAT IS TRADITIE

1.3.1 INLEIDING

Traditie speelt een grote rol in het Jodendom, als de opgebouwde ervaring en kennis, maar ook als de gebruiken, gewoonten en geboden. Natuurlijk houdt niet iedere jood zich strikt aan de traditie. Er zijn veel verschillende joodse stromingen of 'takken'. Zo is er het liberale of gereformeerde jodendom dat zich heeft geassimileerd in de culturen waarin het leeft, en de traditionele gebruiken en gewoonten moderner heeft gemaakt. Liberale joden volgen bijvoorbeeld niet alle traditionele halachische regels. Of ze maken halachische regels die overeenkomen en passen bij hun dagelijkse, moderne leven. Ze zijn ook vrijer in hun voorbereiding en aanpak van religieuze gebeurtenissen. Het traditionele of orthodoxe jodendom is het tegenovergestelde. Orthodoxe joden houden vast aan gebruiken, gewoonten en regels of normen die al heel lang structuur geven aan hun leven. Deze geven een gevoel van veiligheid en vertrouwen in een steeds veranderende wereld. Natuurlijk worden het liberale Jodendom en het orthodoxe Jodendom hier voorgesteld als tegengestelde polen. In werkelijkheid zijn er veel verschillende variaties en gradaties.

Oefening 2: Traditie volgen - ca. 20m.

Binnen het jodendom zijn er veel vragen over het volgen van de traditie. Na Moshes presentatie bekeken te hebben, maken de leerlingen in groepjes van twee of vier de volgende oefening:

- a. Joden hebben hun eigen kijk op traditie, zoals Moshe heeft uitgelegd. Wat is jouw mening over hun opvatting en uitvoering van traditie?
- b. Heeft jouw familie of samenleving soortgelijke praktijken die als traditioneel worden beschouwd? Bespreek ze onder elkaar.
- c. Traditie kan gezaghebbend zijn in de manier waarop zij het dagelijkse leven van een religieuze groep bepaalt. Bespreek met elkaar zowel positieve als negatieve aspecten van het deel uitmaken van een traditie.

1.4 JOODSE ETHIEK

1.4.1 INLEIDING

Moshe schrijft: “Wij geloven dat God ons op een unieke manier liefheeft, en deze liefde geeft ons de opdracht om andere mensen lief te hebben en rechtvaardig te zijn.”

Joden geloven dat God wil dat zij rechtvaardig en barmhartig zijn. Om het belang van rechtvaardigheid en goed doen voor anderen te begrijpen, putten Joden vaak uit hun eigen ervaringen als volk. Daarom kan het begrijpen van je geschiedenis zo belangrijk zijn.

Oefening 3: Joodse ethiek - ca. 10m.

De leerlingen lezen de volgende passage uit het boek Exodus en beantwoorden de volgende vragen.

Exodus 23:9¹

[9] Vreemdelingen mag je niet uitbuiten [onderdrukken]. Je weet immers hoe het voelt een vreemdeling te zijn, omdat jullie zelf vreemdelingen zijn geweest in Egypte.

- a. Wie is de ‘jullie’ in dit verhaal? Waarom was deze ‘jullie’ een vreemdeling in Egypte?
- b. Welke mogelijke associaties zou iemand die deze passage leest kunnen maken, gezien huidige situaties en uitdagingen?

¹ *De Nieuwe Bijbelvertaling*. Haarlem: Nederlands-Vlaams Bijbelgenootschap, 2019.

1.5 SABBAT

1.5.1 INLEIDING

Sabbat is een van de belangrijkste feesten in het Jodendom. Sabbat vindt elke week plaats, van vrijdagavond tot zaterdagavond. Tijdens deze dag mogen Joden geen enkele vorm van werk verrichten en moeten zij rusten. Sabbat is de vierde van de Tien Geboden.

Exodus 20:8-11²

[8] Houd de sabbat in ere, het is een heilige dag.

[9] Zes dagen lang kunt u werken en al uw arbeid verrichten,

[10] maar de zevende dag is een rustdag, die gewijd is aan de HEER, uw God; dan mag u niet werken. Dat geldt voor u, voor uw zonen en dochters, voor uw slaven en slavinnen, voor uw vee, en ook voor vreemdelingen die bij u in de stad wonen.

[11] Want in zes dagen heeft de HEER de hemel en aarde gemaakt, en de zee met alles wat er leeft, en op de zevende dag rustte hij. Daarom heeft de HEER de sabbat gezegend en heilig verklaard.

Meer informatie over sabbat is te vinden op de volgende webpagina: <https://www.bbc.co.uk/religion/religions/judaism/holydays/sabbath.shtml>

²De Nieuwe Bijbelvertaling. Haarlem: Nederlands-Vlaams Bijbelgenootschap, 2019.

Oefening 4: Sabbat beleven - ca. 5m.

Je hebt Moshes beschrijving van Sabbat gelezen of bekeken. Vul de ontbrekende woorden in:

Tien Geboden - kiddush - verbond - challah – onze handen wassen - Thora - verbond - parashah - Kiddushbekers

Vandaag is een blijde dag. We vieren sabbat: onze wekelijkse rustdag. Op deze dag vieren we ons **verbond** met God. We doen dit door ons werk voor één dag neer te leggen, en ons opnieuw te verbinden met onszelf en onze gemeenschap. Zo eren we God die de wereld in zes dagen schiep en op de zevende dag rustte. Het is ook een van de **Tien Geboden**. Een Joodse dag is van 's avonds tot 's avonds, niet van middernacht tot middernacht. Sabbat begint op vrijdagavond en duurt tot zaterdagavond. Sabbat is officieel voorbij op het moment dat we drie sterren aan de hemel kunnen tellen. Op voorhand klaarmaken. Dat betekent dat vrijdag meestal een extra drukke dag is! Zodra de zon ondergaat, steekt mijn moeder twee kaarsen aan voor elk familielid dat aanwezig is. Mijn vader spreekt dan een gebed uit, waarop iedereen antwoordt met 'amen'. Deze zegening wordt **kiddush** genoemd. Iedereen krijgt een klein beetje wijn, die we drinken uit **kiddush bekers**. Op deze dag draagt iedereen mooie, chique kleren. We eten altijd vis, en soms kippensoep. Het is meestal een groot diner met salade, aardappelen, vlees, en dessert! Mijn favoriete onderdeel is echter het eten van een speciaal gevlochten brood, **challah** genaamd. Het is wit en ei-achtig, en heel zacht van binnen! Mijn moeder maakt het voor sabbat. We moeten eerst **onze handen wassen**. Het is verboden brood te eten met vuile handen. We eten de **challah** aan het begin van het diner, door de stukken met onze handen af te scheuren. Het is erg leuk om op die manier brood te eten!

Elke zaterdagmorgen is er een synagogedienst, waarin we een gedeelte van de Thora lezen, de **parasha**. We lezen deze passages drie dagen per week, op zaterdag, maandag en donderdag, maar op Sabbat lezen we de langste porties. Aan het eind van het jaar hebben we de Thora in zijn geheel gelezen.

1.6 EXTRA MATERIAAL

1.6.1 DE SYNAGOGE

1.6.1.1 Inleiding

In het oude Israël was de Tempel van Jeruzalem de centrale godsdienstige plaats voor het jodendom. Een van de belangrijkste functies van de Tempel was het brengen van offers. De oude joden legden vaak grote afstanden af om deze Tempel te bereiken en een offer aan God te brengen. Maar omdat niet iedere jood de Tempel kon bereiken of een offer kon brengen, was er behoefte aan een andere plaats waar hun godsdienst kon worden beoefend. Deze plaats werd de synagoge. Na de verwoesting van de Tempel door de Romeinen werd de synagoge echter het centrale huis van gebed. Synagoge is Grieks en betekent 'Huis van samenkomst'. Het is de plaats waar joden samen bidden, leren en feesten houden. Tegenwoordig zijn er elke week drie diensten waarin wekelijks een Thorapassage wordt gelezen.

Er zijn twee essentiële onderdelen voor elke synagoge: 1) een veilige opslagplaats om de Thorarol in te bewaren, het Heilige Boek van het jodendom, en 2) een duidelijk zichtbare ruimte van waaruit de Thorarol wordt voorgelezen. De Thora wordt geplaatst in de Thora Ark of Heilige Ark noemen. De Thora Ark is verzegeld met een deur, en kan worden gevonden in, of achter, de muur die in de richting van de oude Tempel van Jeruzalem staat. Een prachtig versierd gordijn, parochet genaamd, hangt voor de Ark. De centrale, zichtbare ruimte van waaruit de Thorarol moet worden gelezen, wordt een bima genoemd. Dat is een verhoogd platform. De plaats van de bima varieert naargelang de synagoge. In de synagoge is het minyan heel belangrijk. Het minyan is een quorum van tien joodse volwassenen dat vereist is om de gemeenschappelijke joodse eredienst uit te voeren. Orthodoxe synagogen staan alleen toe dat een minyan bestaat uit joodse mannen, die als volwassenen worden beschouwd na hun bar mitswa op dertienjarige leeftijd.

Meer informatie over de synagoge is te vinden op de volgende webpagina:

<https://www.bbc.co.uk/bitesize/guides/zbm8jty/revision/1>

<https://www.bbc.co.uk/bitesize/guides/z3sf2nb/revision/1>

Oefening 5: Binnen in de synagoge - ca. 5m.

Vul de open plekken in met een van de onderstaande woorden. Elk woord mag eenmalig gebruikt worden.

Baal keriah - chazan - parochet - bima – Ark van de Thora - Thorarol - minyan - tien volwassen mannen - drie keer per week - Heilige Ark

Onze synagoge speelt een zeer belangrijke rol in mijn joodse gemeenschap. Ik en mijn familie gaan elke keer, en dat is **drie keer per week**. In het midden van de synagoge is een **bima**. Het is moeilijk te beschrijven... Het is een soort verhoogd platform! Daarop zitten een paar belangrijke mensen voor onze diensten. Een van hen is de **chazan**. Hij zingt en reciteert veel van de gebeden. Hij leidt de synagoge dienst! Er is ook de **baal keriah**, die voorleest uit de Thorarol. Dat is zo moeilijk, dat er zelfs een speciale opleiding voor bestaat. De **Thora** moet naar de bima gedragen worden vanuit een veilige opslagruimte. Wij noemen deze opslagruimte de **Ark van de Thora**, of **Heilige Ark**. Er hangt een parochet voor, dat is een prachtig versierd gordijn. Deze synagogedienst is een speciale gelegenheid, omdat ik deel mag uitmaken van het **minyan**. Dat is een speciaal koor dat bestaat uit **tien volwassen mannen**. Ik heb vorige week mijn bar mitswa gehad, dus ik ben eindelijk oud genoeg om er deel van uit te maken! Sommige gebeden kunnen alleen door ons worden gereciteerd. Mijn zus zou er ook graag bij willen zijn, maar in onze synagoge mag dat niet. Het is een halachische regel!

Figuur 1.1
Het interieur van de synagoge Brahat ha-levana in Bnei Brak, Israël.
Source: © suprunvitaly / Adobe Stock

1.6.2 EEN VERBOND MET GOD

1.6.2.1 Inleiding

Moshe schrijft het volgende: "Onze relatie met God is het belangrijkste aspect uit ons leven. Het is een verbond van liefde dat ons dagelijkse leven vormgeeft. Wij geloven dat God ons op een unieke manier liefheeft, en deze liefde geeft ons de opdracht om andere mensen lief te hebben en rechtvaardig te zijn. Gods woord horen betekent ook Gods woord doen!"

Dit verbond met God is tot op de dag van vandaag gegrift in het dagelijks leven van Joden. Een zeer lichamelijke teken is de besnijdenis. De besnijdenis is een omstreden praktijk, maar ook een verkeerd begrepen praktijk. Ten eerste worden alleen jongens besneden. Dit wordt gedaan door iemand die speciaal is opgeleid om de operatie uit te voeren. Tegenwoordig is dit iemand van de medische beroepsgroep. De besnijdenis is niet zo pijnlijk, omdat er alleen in de huid wordt gesneden. Ze vindt plaats op de achtste dag na de geboorte, een leeftijd waarop de besnijdenis minder pijnlijk is dan op latere leeftijd. Na drie dagen is de wond volledig genezen. In orthodoxe takken van het jodendom kent men pas een naam toe na of tijdens de besnijdenis, wat het belang ervan benadrukt. Meisjes worden op een andere manier in het verbond opgenomen. In het orthodoxe jodendom doen ze dit door op de eerste Sabbat van de meisjes woorden van dankbaarheid uit te spreken.

De leerlingen kunnen nadenken over dit centrale aspect van het Jodendom. Er kan een klassengesprek plaatsvinden aan de hand van de volgende vragen:

- a. Waarom ervaren Joden dit verbond als iets enorm belangrijks?
- b. Wat zou "Gods woord horen betekent ook Gods woord doen!" kunnen betekenen?

1.6.3 BAR EN BAT MITSWA

1.6.3.1 Inleiding

Een belangrijk moment in het leven van elk Joods kind is de bar- of bat mitswa. Deze gebeurtenis viert het moment waarop een jood als volwassen lid in de religieuze gemeenschap wordt opgenomen. Het is het moment waarop zij “kinderen van de geboden” worden, omdat van hen wordt verwacht dat zij vanaf nu de geboden navolgen. Joodse kinderen vieren hun bar/bat mitswa op de sabbat die het dichtst bij hun eigenlijke verjaardag is.

Meer informatie over bar- en bat mitswa is te vinden op de volgende webpagina:

<https://www.bbc.co.uk/bitesize/guides/zrrkxnb/revision/2>

Oefening 7: De bar mitswa van Moshe - ca. 5m.

Je hebt Moshes beschrijving van zijn bar mitswa gelezen of bekeken. Vul de ontbrekende woorden in:

bar mitswa - bat mitswa - twaalf - oud Hebreeuws - dochter van het gebod - parashah - dertien - rabbijn - zoon van het gebod

Deze sabbat is een speciale gelegenheid. Ik ben dit jaar **dertien** geworden, dus deze sabbat vieren we mijn **bar mitswa**! Dat betekent dat ik nu een **'zoon van het gebod'** ben. We zullen mijn bar mitswa vieren in de synagoge. Ik ben een beetje angstig, want ik moet **de parashah** lezen, de wekelijkse Thora portie. Wat het nog erger maakt, is dat het in **oud Hebreeuws** is geschreven. Alsof voor de synagoge staan al niet stressvol genoeg is! Ik kijk uit naar het feest nadien. We hebben een hechte band met de **rabbijn** van onze synagoge, en hij heeft ervoor gezorgd dat er een leuke receptie zal zijn. Ten minste, dat is wat mijn ouders me verteld hebben. Mijn jongere zusje zal er ook zijn, maar zij heeft haar **bat mitswa** nog niet. Volgens onze traditie worden meisjes volwassen als ze **twaalf** zijn. Veel meisjes in mijn schoolklas zijn groter dan ik, dus er moet een kern van waarheid in zitten. Hoe dan ook, mijn zus is volgend jaar aan de beurt. Ze kan niet wachten om een **'dochter van het gebod'** te worden

Begeleidende vragen

De leerlingen kunnen nadenken over hun eigen (religieuze) gebruiken en die vergelijken met de bar/bat mitswa ceremonie.

1.6.4 PESACH, HET FEEST VAN DE VRIJHEID

1.6.4.1 Inleiding

Pesach is een van de belangrijkste religieuze feesten van de Joodse kalender. Volgens de Joodse verhalen waren de Joden vroeger slaven in Egypte. Gelukkig hielp God hen ontsnappen, en stond Hij hen toe het land te bereiken dat Hij hun beloofd had. Dit verhaal wordt verteld in het Boek Exodus. Tijdens Pesach vieren de Joden Pesach om deze bevrijding uit de slavernij te herdenken. Daarom wordt het ook wel Pesach Feest van de Vrijheid genoemd!

Pesach is zo populair dat families vaak grote afstanden afleggen om het samen te vieren. De duur van de viering kan variëren, afhankelijk van waar men woont. In Israël duurt Pesach zeven dagen, waarvan de eerste en laatste dag een volledige rustdag zijn, zoals tijdens sabbat! In de diasporagemeenschappen duurt Pesach acht dagen, waarvan de eerste twee en de laatste twee dagen volledige rustdagen zijn.

In de diaspora zijn er twee rituele maaltijden op de eerste twee avonden. In Israël is dat er maar één. Deze maaltijd wordt de Seider genoemd. Seider betekent orde, omdat er een strikte volgorde is waarin de maaltijd plaatsvindt. Voor deze gebeurtenis hebben Joodse huishoudens zelfs speciaal bestek en borden. De maaltijd zelf bestaat uit een vast aantal onderdelen. Elk onderdeel heeft een symbolische betekenis, en alles moet in de juiste volgorde gegeten worden. Tijdens de maaltijd bespreekt men deze betekenissen. Tijdens de Pesach Seider lezen Joden uit een boek dat Haggada heet, en dat het verhaal vertelt van Exodus en Pesach.

Meer informatie over Pesach is te vinden op de volgende webpagina:

https://www.bbc.co.uk/religion/religions/judaism/holydays/passover_1.shtml

Oefening 8: Pesach - ca. 15m.

Na het lezen of bekijken van Moshes beschrijving van Pesach kan er meer achtergrondinformatie worden gegeven over deze belangrijke gebeurtenis aan de hand van de informatie hierboven. Daarna kunnen de leerlingen in groepjes verdeeld worden en nadenken over de volgende vragen:

- a. Wie werd er bevrijd? En door wie? En waarom is deze gebeurtenis voor Joden de moeite waard te herdenken? Waarom is het zo belangrijk?
- b. Vandaag leeft niet iedereen in vrijheid. Wie heeft vandaag de dag vrijheid nodig? En op welke manieren?
- c. Naar welke vormen van vrijheid kijk jij uit als je opgroeit? Naar welke vormen van vrijheid kijk je uit als je opgroeit?

Figuur 1.2
Pessach wijn en matse,
Joods feest, brood,
houten plank.
Source: © ungvar /
Adobe Stock

1.7 WOORDENLIJST

Aramees

Aramees is een taal die haar oorsprong heeft in het oude Nabije Oosten. Aramees werd bijvoorbeeld gesproken in gebieden die tegenwoordig bekend staan als Irak, Syrië, Israël, Palestina en Oost-Arabië. Aramees en Hebreeuws behoren tot dezelfde taalfamilie.

Besnijdenis

Een besnijdenis is de medische praktijk waarbij een stukje van de voorhuid van de penis wordt verwijderd. In het Jodendom wordt dit opgevat als een lichamelijk teken van hun verbond met God. In Genesis 17:10-13 beveelt God Abraham, de aartsvader van het Joodse volk, en al zijn nakomelingen zich te laten besnijden. De besnijdenis is een zeer gebruikelijke praktijk, zelfs onder areligieuze Joden. Tegenwoordig wordt deze praktijk uitgevoerd door iemand uit de medische wereld, en de eventuele pijn van de operatie wordt ernstig geminimaliseerd.

Verbond

Het verbond is een ander woord voor “band”: de relatie tussen God en zijn Volk, de joden. Dit verbond houdt regels in voor hoe Joden moeten handelen, en heeft daarom consequenties voor hoe joden zich in het leven oriënteren.

Diaspora

Diaspora is het geheel van het Joodse volk dat buiten Israël leeft. Na de verwoesting van de Tempel van Jeruzalem, samen met verschillende periodes van slavernij, verspreidde het Joodse volk zich over de hele wereld.

Exodus

De term “Exodus” heeft twee betekenissen. Ten eerste verwijst het naar het Boek Exodus, het tweede boek van de Thora. Ten tweede verwijst het naar het eerste deel van dit boek: de uittocht van het Joodse volk uit Egypte. De naam Exodus komt uit het Oudgrieks en betekent “uittocht”. De Hebreeuwse naam is Shemot (Namen), wat verwijst naar de aanhef van de tekst.

Mitswa

Een mitswa is een synoniem voor een religieus gebod of religieuze verplichting. Het meervoud van “mitswa” is “mitzvot”.

De berg Sinai

De berg Sinai is de plaats waar de profeet Mozes de Thora van God heeft ontvangen. Het is ook de plaats waar het Joodse volk zijn verbond met God sloot. Het staat bekend als een heilige plaats.

Volgens de Joodse verhalen leefden de antieke joden als slaven in Egypte, totdat God hen hen bevrijdde. Daarna zwierven zij 40 jaar door de woestijn, waarbij ze langs de berg Sinai liepen, en Mozes erop klom.

Thora en Talmoed

De joodse teksten worden verdeeld in de mondelinge Thora en de geschreven Thora. Mozes heeft, volgens het jodendom, beiden ontvangen op de berg Sinai. Samen vormen ze de Thora. Thora is Hebreeuws voor 'Wet' of 'Onderricht'.

De geschreven Thora bestaat uit vijf boeken, ook wel de Vijf Boeken van Mozes genoemd. Dit zijn de boeken Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri en Deuteronomium. De mondelinge Thora is het geheel van uitleg die Mozes daarbij ontving. Mozes gaf ze mondeling door aan Joshua, die het op zijn beurt doorgaf aan de oudsten, tot het uiteindelijk aan de rabbijnen werd overgedragen. Die uitleg is erg belangrijk. De geschreven Thora is niet altijd even duidelijk op elk punt. Zo mag er op sabbat niet gewerkt worden, maar is het niet duidelijk wat onder 'werken' verstaan wordt. Dit wordt opgelost door een beroep te doen op rabbijnse uitleg en commentaar.

Op de Thora vormden zich twee commentaren: een commentaar op de schriftelijke Thora, en een commentaar op de mondelinge Thora. De commentaren op de schriftelijke Thora zijn de Midrasj-commentaren. Dit zijn directe tekstcommentaren. De commentaren op de mondelinge Thora staan bekend als de Talmoed. De Talmoed bestaat zelf ook uit twee onderdelen: de Misjna en de Gemara. Volgens orthodoxe joden heeft de mondelinge Thora evenveel Goddelijk gezag als de schriftelijke Thora.

De Tien Geboden

De Tien Geboden is een lijst van tien principes die volgens de Geschreven Thora moeten worden opgevolgd. De Thora bevat nog veel meer geboden, maar de Tien Geboden worden vaak opgevat als de basis van alle andere geboden. De Tien Geboden bestaan ook in de islam en het christendom!

Shoah

De Shoah, ook bekend als de Holocaust, was een afschuwelijke gebeurtenis van 1941-1945 waarbij veel Europese Joden werden vermoord door Nazi-Duitsland. Er wordt geschat dat ongeveer 6 miljoen Joden het leven lieten in deze genocide. Dat was in die tijd bijna twee derde van de Joodse bevolking in Europa.

Klaagmuur

De Klaagmuur is een andere benaming voor de Westelijke Muur, het laatste overgebleven stuk van de oude Tempel van Jeruzalem. Deze Tempel was het centrum van het religieuze, culturele en economische leven van de antieke Joden. De Tempel werd tweemaal verwoest. De eerste keer door de Babyloniërs, waarna de Joden in Babylonië tot slaven werden gemaakt. Na een tijd ontsnapten ze, keerden ze terug, en herbouwden ze de Tempel. Helaas werd de Tempel een tweede keer verwoest, door de Romeinen.

1.8 TRANSCRIPT VAN DE VIDEO

Hallo! Mijn naam is Moshe, en ik wil jullie graag vertellen over mijn religie: Jodendom! Er zijn 14 miljoen Joden over de hele wereld. Velen van ons wonen in Israël, maar niet elke Jood is een Israëliër! Joden die buiten Israël wonen, noemen we de diasporajoden. Ik woon in Europa, dus ik ben een deel van de diaspora! Wij zijn ook de kleinste monotheïstische godsdienst. Monotheïsme betekent geloven in slechts één God. Hoewel het Jodendom de kleinste monotheïstische godsdienst is, is het wel de oudste!

Sommige mensen vinden de termen 'jood' of 'Jodendom' een beetje ingewikkeld. Iemand wordt als jood geboren als zijn moeder joods is. Weinigen van ons zijn niet door een joodse moeder geboren, maar hebben zich tot het Jodendom bekeerd. Ook zien niet alle joden er hetzelfde uit. We kunnen zelfs verschillen in hoe we ons joodse leven leiden. Sommige joden besloten zich te assimileren in de culturen waarin ze leefden. Als gevolg daarvan werden ze minder strikt in het volgen van traditionele gewoonten en gebruiken. Dit zijn liberale of gereformeerde joden. Mijn familie is orthodox of traditioneel. Dat betekent dat we dicht bij onze tradities blijven. Maar er zijn ook joden die niet in God geloven. Elke joodse gemeenschap is uniek!

Ons belangrijkste heilige boek is de Thora die God aan Mozes op de berg Sinai heeft geopenbaard. Daarom wordt de Thora ook wel de Vijf Boeken van Mozes genoemd. De meeste van onze teksten zijn in het Hebreeuws, maar we hebben ook enkele teksten die in het Aramees en Grieks zijn geschreven. Onze relatie met God is het belangrijkste aspect van ons leven. Het is een verbond van liefde dat ons dagelijkse leven vormgeeft. Wij geloven dat God ons op een unieke manier liefheeft en deze liefde geeft ons

het gebod om andere mensen lief te hebben en rechtvaardig te zijn. Gods woord horen betekent ook Gods woord doen! Een teken van dit verbond is de besnijdenis: elke Joodse jongen moet op de achtste dag na zijn geboorte besneden worden.

Verschillende regels leiden ons gedrag ten opzichte van God en andere medemensen. Deze worden mitswot – geboden - genoemd. De Tien Geboden zijn daarvan de bekendste. Maar het leven verandert voortdurend, en is nu heel anders dan het leven in het oude Israël, een gebied dat nu bestaat uit Libanon, Israël, een deel van Syrië, en Jordanië. Daarom hebben we hulp nodig bij het interpreteren van deze geboden, om ze in ons leven te kunnen toepassen. Rabbijnen, onze religieuze leiders, bespreken en onderwijzen deze regels in de vorm van halacha, de joodse wet. Halacha betekent in het Hebreeuws 'gaan' of 'lopen', dus Halacha verwijst naar de joodse levenswandel!

Veel halachische regels zijn opgeschreven in belangrijke teksten die de Talmoed worden genoemd. Het leren van onze tradities is erg belangrijk voor ons. Het is een deel van onze opvoeding. Maar elke regel is gebaseerd op de Thora, als de uitdrukking van Gods liefde voor ons, en elke regel moet door een meerderheid van de gemeenschap worden aanvaard. En omdat ons leven en onze ervaringen blijven veranderen, houden we nooit op over deze wetten te discussiëren. Onze traditie is niet alleen herhalen wat onze voorouders deden, maar leren wat zij dachten, om zo dingen te leren voor ons eigen leven! Op die manier wordt onze traditie nooit gesloten, maar blijft ze open.

Een groot deel van ons leven speelt zich af in de synagoge. 'Synagoge' is Grieks en betekent 'huis van samenkomst'. Het is de plaats waar we leren, bidden en feesten vieren! Vroeger bestond er een tempel in Jeruzalem. Deze tempel was het centrum van ons religieuze, culturele en economische leven. Helaas werd de tempel in de oudheid verwoest. De Klaagmuur is het enige dat van deze verwoeste tempel is overgebleven. Ik en mijn familie bezoeken Jeruzalem één keer per jaar. Deze plek geeft me het gevoel dat ik verbonden ben met mijn Joodse geschiedenis, die erg belangrijk is voor mij en mijn familie. Sommige momenten in onze geschiedenis zijn triest om aan te denken. Tijdens de Tweede Wereldoorlog was er de Shoah, waarbij de nazi's veel Joden vermoordden. Voor mij en mijn familie is deze gebeurtenis een herinnering om altijd door te blijven gaan!

Rituelen en feesten zijn erg belangrijk in het leven van Joden. Ze vieren ons verbond met God. Ik wil je over mijn twee favoriete feesten vertellen. Ten eerste is er Sabbat. Sabbat is een dag van rust. Hij duurt van vrijdagavond tot zaterdagavond, want de joodse dagen beginnen bij zonsondergang. De Thora leert ons dat God de wereld in zes dagen schiep en op de zevende dag rustte. In navolging van God rusten ook wij op de zevende dag! Deze Sabbat is een speciale gelegenheid: Ik ben deze week dertien geworden, dus we vieren mijn bar mitswa! Dat betekent dat ik nu een 'zoon van het gebod' ben. De ceremonie zal plaatsvinden in de synagoge. Ik ben een beetje angstig, want ik moet de parasha lezen, de wekelijkse Thora portie. Wat het nog erger maakt, is dat deze teksten in oud Hebreeuws geschreven zijn. Alsof hardop lezen voor een volle synagoge al niet stressvol genoeg is! Gelukkig is er daarna een feest, en krijg ik veel cadeaus! Mijn jongere zusje zal er ook zijn. Volgens onze traditie worden meisjes volwassen als ze twaalf jaar zijn. Dan worden ze

bat mitswa, 'dochter van het gebod'.

Naast Sabbat is mijn favoriete feest Pesach. Pesach staat bekend als het feest van de viering, wanneer we onze uittocht uit de slavernij in Egypte gedenken. God bevrijdde ons en bracht ons onder leiding van Mozes naar het beloofde land.

Deze gebeurtenis is de oorsprong van onze identiteit, tijdens welke God ons de Thora gaf! Pesach is altijd in de lente, en het duurt acht dagen. De avond ervoor houden we de seider, een rituele maaltijd waarbij we het verhaal van Exodus hervertellen. Tijdens de seider eten we alleen voedsel dat ons herinnert aan het oude Israël. Dat betekent dat we niets mogen eten met chametz, of zuurdesem, omdat de oude Joden snel moesten vertrekken en geen tijd hadden om hun brood te laten rijzen. Mijn favoriete onderdeel is het zoeken naar chametz de dag voor Pesach. Dit rituele zoeken is altijd erg leuk! Het symboliseert het wegdoen van arrogantie of trots in ons huis.

Kortom, Jodendom gaat over de liefde van God, het leren van de Thora, goed doen voor anderen, en rechtvaardigheid!

1.9 BIBLIOGRAFIE

BBC Online. *Passover*. Accessed 26 January 2021. https://www.bbc.co.uk/religion/religions/judaism/holydays/passover_1.shtml

"Practices in Judaism." *Religious Studies: Judaism*. Accessed 26 January 2021. <https://www.bbc.co.uk/bitesize/guides/zbm8jty/revision/1>

"Rites of Passage." *Religious Studies: Practices and Belonging*. Accessed 26 January 2021. <https://www.bbc.co.uk/bitesize/guides/zrrkxnb/revision/2>

Sabbath. Accessed 26 January 2021. <https://www.bbc.co.uk/religion/religions/judaism/holydays/sabbath.shtml>

"Worship in the Synagogue." *Religious Studies: Beliefs, Teachings, and Practices – Unit 1*. Accessed 26 January 2021. <https://www.bbc.co.uk/bitesize/guides/z3sf2nb/revision/1>

De Nieuwe Bijbelvertaling. Haarlem: Nederlands-Vlaams Bijbelgenootschap, 2019.

Smelik, K.A.D.. *Jodendom, een religie van leven*. Turnhout: Gompels&Svacina, 2020.

KU LEUVEN

Prof. Dr. Luc Anckaert (1962) behaalde een diploma in filosofie en theologie aan de KU Leuven. Hij publiceerde boeken en artikelen over Rosenzweig, Levinas, Kafka, V. Grossman en Bijbelse verhalen, maar ook over biomedische onderwerpen. Zijn boek *Een kritiek van het oneindige. Rosenzweig en Levinas* ontving een gouden medaille van de Teylers Stichting. Hij doceert Joodse filosofie aan de KU Leuven.

Pierre Costalunga (Luik, 1997) is wetenschappelijk onderzoeker aan het Hoger Instituut voor Wijsbegeerte, KU Leuven, België. Costalunga studeerde af aan de KU Leuven (België) met een bachelor- en masterdiploma in filosofie, en volgt een master in westerse literatuur (klas van 2021). Hij maakt deel uit van het centrum voor onderzoek in politieke filosofie en ethiek (RIPPLE).

DUC8 Consortium

Dit boek werd gefinancierd door het Fonds voor interne veiligheid- Politie van de Europese Unie.

De inhoud van dit boek geeft uitsluitend de mening van de auteurs weer en valt uitsluitend onder hun verantwoordelijkheid. De Europese Commissie aanvaardt geen enkele verantwoordelijkheid voor het gebruik dat eventueel wordt gemaakt van de informatie die erin is vevat.